

Handläggare
Lena Alksten
Telefon: 08 508 36 241

Till
Äldrenämnden
26 januari 2016

Anmälning av äldreförvaltningens genomförda utbildningar och fortbildning 2015

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens redogörelse.

Ann-Christine Hansson
Förvaltningschef

Karin Ekdahl Wästberg
Avdelningschef

Sammanfattning

För att möta de utmaningar som äldreomsorgen står inför gällande kompetensförsörjning och utveckling pågår ett kontinuerligt arbete för att öka kompetensen hos medarbetarna genom olika former av utbildning och fortbildning. Ärendet beskriver de utbildningsinsatser som äldreförvaltningen tillhandahållit år 2015.

Bakgrund

Arbetet inom såväl hemtjänst som på vård- och omsorgsboende ställer krav på medarbetare med adekvat kompetens. För att möta de äldres behov av äldreomsorg måste verksamheten utvecklas kontinuerligt. Det behöver finnas medarbetare inom äldreomsorgen som har den kompetens som krävs för arbetet.

Ärendet

Äldreförvaltningen har under många år arbetat med kompetensutveckling och har löpande anpassat utbudet så det

motsvarar verksamhetens behov. I tjänsteutlåtandet beskrivs äldreförvaltningens insatser gällande fortbildning för vård- och omsorgspersonal år 2015.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen utbildning och administration. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 18 januari och Funktionshinderrådet har tagit del av ärendet den 20 januari. De fackliga organisationerna har tagit del av ärendet i förvaltningsgruppen den 20 januari 2016.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kompetensförsörjning och rekrytering

Grunden för att kunna ha en väl fungerande äldreomsorg och för att nå en äldreomsorg med hög kvalitet är att alla medarbetare har relevant kompetens och utbildning. Idag ställs krav på att minst hälften av alla medarbetare ska ha behärska svenska i tal och skrift motsvarande år nio i grundskolan och en utbildningsnivå om minst 600 gymnasiepoäng inom relevant område.

Arbetet inom äldreomsorgen blir ständigt mer kvalificerat i takt med att målgruppen blir äldre och sjukare. För att klara omvårdnadsarbete krävs idag fördjupad kunskap och kompetens inom äldreomsorg. Äldre som har insatser från äldreomsorgen är ofta multisjuka och vårdas i högre grad än tidigare i hemmet. Det kommer även framgent att krävas en ökad spetskompetens för arbete med särskilt utsatta målgrupper.

Målet med utbildningsinsatserna är att all personal ska ha god kunskap och relevant kompetens för att utföra de arbetsuppgifter de har. Det gäller såväl omvårdnadspersonal som sjuksköterskor, fysioterapeuter, arbetsterapeuter, chefer och biståndshandläggare.

Det är viktigt att äldreomsorgens medarbetare som har kunskap och kompetens väljer att stanna inom yrket. Därför behövs det också fortbildningar, kortare högskolekurser och möjlighet att göra viss akademisk karriär för att äldreomsorgen ska vara en attraktiv arbetsplats.

Grundutbildningar under 2015

Äldreförvaltningens utbildningsbudget är för 2015 18,5 miljoner kronor. Grundutbildningar som anordnas av äldreförvaltningen riktar sig till anställda medarbetare i egen regi.

Undersköterskeutbildningar

Krav: Fast anställning, minst 2 års erfarenhet, svenska motsvarande åk 9

USK 1, 600 p	USK 2, 650 p	USK 3, 200p	USK 4, 200p	SVUSK, 600p
Eleverna läser kursen på heltid under en termin (13 veckor)	Eleverna läser kursen på heltid under termin (13 veckor)	Eleverna läser kursen på heltid under 4 veckor	Kurs under planering beräknas starta hösten 2015 Eleverna läser kursen på heltid under 4 veckor	Försök med ny kurs, USK 1 med Svenska som andra språk Start hösten 2015 27 veckor
Kursinnehåll: <ul style="list-style-type: none"> Vård och omsorg 1, 200p Medicin 1, 150p Etik och människans livsvillkor 100p Psykologi 1, 50 Hälsopedagogik 100p 	Kursinnehåll: <ul style="list-style-type: none"> Vård och omsorg 2, 150p Äldres hälsa och livskvalitet 200p Vård och omsorg vid demenssjukdom 100p Psykatri 1, 100 Hemsjukvård 100p 	Kursinnehåll: <ul style="list-style-type: none"> Samhälls-baserad psykiatri 100p Palliativ vård 100p 	Kursinnehåll: <ul style="list-style-type: none"> Vårdpedagogik och handledning 100 p Specialpedagogik 1, 100p 	
Vårdbiträdeskompetens	Undersköterske-brosch	Påbyggnads-utbildning	Specialist-undersköterska	Vårdbiträdeskompetens

Under flera års tid har äldreförvaltningen anordnat grundutbildning på gymnasienivå till undersköterska. Grundutbildningen (undersköterskeutbildningen) består av två delar;

Undersköterskeutbildning del 1, kallad USK 1, 600 gymnasiepoäng

Vård och omsorg 1	200
Medicin 1	150
Etik och människans livsvillkor	100
Psykologi 1	50
Hälsopedagogik	100

Undersköterskeutbildning del 2, kallad USK 2, 650 poäng

Vård och omsorg 2	150
Äldres hälsa och livskvalitet	200
Vård och omsorg vid demenssjukdom	100
Psykatri 1	100
Hemsjukvård	100

Kurserna är utvalda för att ge en grundläggande kompetens för arbete inom äldreomsorgen och samtliga kurser som direkt berör

äldre, åldrande och demenssjukdom ingår i utbildningen. Utbildningarna går i linje med Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2011:12).

För år 2015 är cirka 18,5 miljoner kronor avsatta för grundutbildningen USK del 1 och del 2. Därav är drygt 13 miljoner kronor avsatta för vikarieersättning till enheterna vars medarbetare går USK 1 och 2.

Efter USK 2 där eleverna erhåller en undersköterskebrosch finns möjlighet till ytterligare kompetensutveckling inom psykiatri och palliativ vård,

USK 3, 200 poäng

Samhällsbaserad psykiatri	100
Palliativ vård	100

Under hösten 2015 startade äldreförvaltningen även en påbyggnadsutbildning kallad;

USK 4, 200 poäng

Specialpedagogik 1,	100
Vårdpedagogik och handledning,	100

USK 4 togs fram för att ge kunskap om hur olika funktionsnedsättningar och hur de kan påverka människors liv, lärande och delaktighet. Kursen ger också en fördjupning i specialpedagogiska insatser, arbetssätt och hjälpmedel i sociala och pedagogiska sammanhang. I avsnittet för vårdpedagogisk handledning får medarbetarna lära sig vad man som handledare och pedagog behöver i konkreta vård- och omsorgssituationer. Kommunikation och dokumentation löper som en röd tråd genom kursen.

Äldreförvaltningen har låtit göra en uppföljning bland eleverna som genomgått utbildningen. Nedan återfinns några citat:

Elev i USK 1 våren 2015

”Det är bra att upplägget har varit varierat. Att man har anpassat inläringen efter våra individuella förutsättningar. De som har haft svårt att studera har fått extra hjälp.”

Elever i USK 2 hösten 2015

”Absolut gett mig mycket kunskap och ny insikt i hur viktigt mitt arbete är.”

”Det mycket saker som jag har lärt mig och jag kommer använda dem på jobbet.”

Elev i USK 3

”Mycket bra! Det är bra saker att ta med sig kunskaperna från kurserna tillbaka till jobbet. Något man har nytta av på jobbet. Har ökat min kompetens.”

Elev i USK 4

”Har fått inspiration, idéer och färskat upp gamla kunskaper.”

”Kommer att känna mig säker när jag ska handleda nyanställda eller elever.”

Svenska som andra språk (SVA) och svenska för invandrare (SFI)

Det finns medarbetare behöver utveckla sina kunskaper i svenska och därför har äldreförvaltningen tagit fram utbildningar i svenska som andra språk, SVA, och sedan våren 2014 även kurser i Svenska för invandrare, SFI. Målet med språkutbildningen är att möjliggöra för medarbetarna att kunna läsa vidare på grundutbildningarna.

Kursen i Svenska som andra språk fick endast fyra anmälningar våren 2015 och ställdes därför in trots flera uppmaningar till stadsdelarna att söka utbildningen.

För att komma in på USK 1 kräver äldreförvaltningen att medarbetarna ska verifiera sin kompetens i svenska motsvarande årskurs nio med betyg eller språktestresultat från komvuxcentrum. När dessa språktest kommit in till förvaltningen har det framkommit att många medarbetare behöver gå kurs i Svenska som andra språk. Vid kontakt med dessa personers enhetschefer framkom att medarbetarna inte varit så motiverade att gå SVA-kursen och att de hade svårt att lära sig där.

Äldreförvaltningen tog kontakt med utbildningsanordnaren för USK 1 och frågade hur andra kommuner med liknande svårigheter hade gjort och då framkom det att närliggande kranskommuner kombinerat SVA med USK 1.

När äldreförvaltningen frågade de enhetschefer som har medarbetare med behov av SVA om de skulle vara intresserade av en kombinerad utbildning med USK 1 och SVA fick förvaltningen

mycket positiv respons. Förvaltningen tog därför fram en pilotutbildning med SVA och USK 1, SVUSK.

Kursen startade under hösten 2015 och har 10 deltagare. Kursen går i lägre takt än USK 1 och klassen är mindre för att medarbetarna verkligen ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kursen avslutas i mars 2016 och då kommer äldreförvaltningen att utvärdera försöket. Efter halva kurstiden har det visat sig att eleverna har svårt att klara svenskan trots att de är få elever i klassen och att lärarna arbetar med svenskan både i omvårdnadskurserna och i svenskundervisningen. Kursen kommer att permanentas om resultatet visar att medarbetarna klarat kursen och tycker att det har varit bra att kombinera svenskutbildning med vård- och omsorg.

Under de terminer som förvaltningen haft SFI-kurser i gång har det visat sig att eleverna behöver mycket tid på sig för att tillgodogöra sig kunskapen. Några elever har gått kurs i fyra terminer utan att komma vidare. Detta beror ofta på att dessa elever har väldigt låg eller i ingen grundutbildning från sitt hemland. Detta gör att de har en svag grund att koppla sina nya kunskaper till och därför går det mycket långsamt. I vissa fall går det inte att gå vidare utan en basal utbildning likt grundskola.

SFI-utbildning finns i fyra nivåer, A, B, C och D. Nivåerna innefattar läsförståelse, skrivförmåga, hörförståelse och tal. De flesta av medarbetarna ligger högst på talet, därefter kommer hörförståelsen. Läs- och skrivförmågan ligger vanligen betydligt lägre och ofta är cheferna ej medvetna om att medarbetaren har stora brister i läs- och skrivförmåga.

För att göra det möjligt för eleverna att kunna klara D-nivån beslöt förvaltningen att starta årets SFI-kurs på C-nivå. På så sätt blev klassen mer homogen och förutsättningarna för att lyckas med kursen ökade.

Det är oklart hur många medarbetare som ligger på en SFI-nivå på A och B. En inventering skulle därför behöva genomföras för att utbildningsinsatser ska kunna planeras.

Kursen i Svenska för invandrare, SFI fick även den ett lågt antal sökande och fick därför skjutas upp. Efter kraftiga påtryckningar i verksamheterna sökte senare 18 personer kursen som kunde starta i april. Kursen pågick till den 9 september och utvärderades. Små framsteg kunde utläsas av utvärderingarna och endast två av 18 klarade D-nivån.

En ny kurs startades i oktober och 14 av eleverna fortsatte den och 6 nya kom in på kursen. Även denna kurs kommer att utvärderas innan ny startar eftersom elevernas utveckling går mycket långsamt. En diskussion förs med SFI om det här är rätt sätt att utbilda medarbetarna i svenska eller om man kan hitta andra lösningar likt SVUSK.

Svenska för invandrare, SFI och Svenska som andra språk, SVA

A- och B-nivå på SFI Ingen kurs våren 2015 Villkor för att vara behörig att söka SFI på C-nivå	C-nivå SFI Kursen anordnas av äldreförvaltningen. Så fort en klass med 20 elever är fylld. Pågår 2 perioder dvs en termin.	D-nivå SFI När eleven klarat D-nivå är hon/han behörig att söka SVA 1	Få sökande till SFI våren 2015 gjorde att kursen startade i mitten av terminen och därför pågick en bit in på höstterminen 2015, Ny kurs 6 november – 17 dec
SVAnivå 1 Kursen pågår 2 perioder dvs en termin.	SVAnivå 2 Kursen pågår 2 perioder dvs en termin.	SVAnivå 3 När eleven klarat nivå 3 är hon/han behörig att söka till USK 1	Ingen kurs i SVA hölls våren 2015 p.g.a. för få sökande (4 st.) Istället startade svenska i kombination med USK 1 hösten 2015 – våren 2016 för att se om det är ett bättre alternativ

Antal elever på kurser 2015		
	Vår	Höst
USK 1	16	0
USK2	25	45
USK 3	23	28
USK 4	0	25
SVUSK	0	10
SFI	18	20

Fördjupningsutbildning

Kurser hålls regelbundet med fortbildning för biståndshandläggare och sjuksköterskor inom områden som till exempel äldre med psykisk ohälsa, våld i nära relationer, läkemedel, gällande lagar och riktlinjer m.m.

Övriga utbildningsinsatser

Den 2 november anordnades en eftermiddag för 100 medarbetare i stadens äldreomsorg med tema aktiviteter. Glädjeverkstans clownar berättade om hur de arbetar på stadens vård- och omsorgsboenden och besökarna fick även ta del av föreläsning om de små aktiviteternas betydelse och Fotbollsprojektet.

En inspirationsdage hölls för 100 medarbetare den 25 november på Sättra vård- och omsorgsboende. Dagen var uppdelad i många korta föreläsningar och några längre och åhörarna bjöds på föreläsningar om mat och måltider, våld i nära relationer, döden, HIV i äldreomsorgen, kören Hjärngänget, information om Kvalitetsutmärkelsen m.m.

Förvaltningen har även samarbetat med socialförvaltningen och arrangerat föreläsning om våld för biståndshandläggare samt för utförare.

Högskoleutbildningar och samverkan med akademien

Inom äldreomsorgen krävs även nära samverkan med akademien för att utforma utbildning och tillhandahålla praktikplatser för verksamhetsförlagd utbildning. I staden finns det fyra akademiska noder som är förlagda i stadsdelarna Bromma, Kungsholmen, Enskede-Årsta-Vantör och Skärholmen. Södermalm har också visat intresse för att bli en akademisk nod.

Genom dessa noder kan akademiska vård- och omsorgsboenden byggas upp och tanken med det är att forskning, utbildning och praktik integreras i verksamheten kan dessa i samverkan med akademien arbeta för ökad kvalitet i verksamheten och utbildningen.

Detta har påbörjats i ett projekt i samarbete med Karolinska institutet och Stureby vård- och omsorgsboende, KISAM, har pågått sedan 2012 för att öka utbildningsnivån, möjliggöra en akademisk karriär för medarbetarna och höja kvaliteten i verksamheten. Samarbetet med akademien och boendet har lett till ytterligare ett projekt inlett mellan Bromma hemtjänst och Karolinska institutet samt mellan Röda korsets högskola och Serafens vård- och omsorgsboende.

Många enheter, såväl kommunala som privata, har efterfrågat nya utbildningar för värdegrundsledare och därför har förvaltningen beställt två kurser för värdegrundsledare 7,5 poäng 2015 varav en har startat och den andra startar 2016.

Under året har det hållits två webbaserade högskolekurser om 7,5 poäng med temat beroende och missbruk i äldreomsorgen. Det har varit hårt söktryck på kursen och därför kommer den att ges även 2016.

Fortbildning för sjuksköterskor

Äldreförvaltningen finansierar och utvärdera satsningen på sex stycken utbildningsanställningar för specialistsjuksköterskor inriktning vård av äldre mellan 2014- 2016.

Utbildningsanställning innebär att studera på halvfart och arbeta inom verksamheten under den andra halvan. Den kliniskt förlagda delen av anställningen skapas i dialog mellan närmsta chef och sjuksköterskan och skrivs ner i en utbildnings-/handlingsplan som bygger på sjuksköterskans kompetens och erfarenhet.

Utbildningsanställningarna är förlagda till Mälarbacken, Serafen och Stureby vård- och omsorgsboende.

Med stimulansmedel har även 8 sjuksköterskor utbidats under ett år 2014/2015 till Silvasjuksköterskor. Utvärdering av denna satsning görs av Äldrecentrum och planeras komma under november månad.

Flera av de medarbetare som deltagit i utbildningar har fortsatt att utbilda sig på egen hand. Detta tyder på att ny kunskap leder till en vilja att ytterligare förstärka sin kunskap vilket är en väldigt positiv utveckling.

Anpassning av USK 1 och 2 inför år 2016

För att bättre matcha Socialstyrelsens allmänna råd kommer äldreförvaltningen 2016 utöka USK 1 och 2 med 50 poäng vardera.

- Psykologi 50p flyttas från USK 1 till USK 2 och hänger då bättre i hop med psykiatriundervisningen.
- Specialpedagogik 100p flyttas från USK 4 till USK 1
- I USK 4 ersätts specialpedagogiken med 100 p i IT inom vård och omsorg

Utmaningar

Kompetensförsörjning i framtiden är en stor utmaning. Det kan komma att bli aktuellt att rekrytera såväl utbildade nyanlända som arbetskraft både från och utanför Europa. För personer som kommer från andra länder är det viktigt att arbeta med språk och språkutveckling på ett sätt som är verkningsfullt för att ge personerna möjlighet att läsa de utbildningar som finns i tillgängliga. Eftersom erfarenheterna av SFI-undervisningen visar att språkinläring tar mycket lång tid kan det vara aktuellt att undersöka om man skulle vara mera framgångsrik med en USK-utbildning på modersmålet samtidigt med SFI och SVA. Ska sådana idéer testas kommer det behövas utökade medel för utbildningar eller en ansökan inom ramen för bokslutsavsättningen för kompetensåtgärder.

I avtalen med stadens hemtjänstutförare är det reglerat att minst 50 % av samtlig personal oavsett anställningsform ska ha en yrkesförberedande utbildning (gymnasieutbildning). Detsamma gäller de kommunala utförarna. Inom särskilda boenden är det regler om bland annat att det ska finnas tillräckligt med personal av olika yrkeskategorier med adekvat utbildning och tillräcklig kompetens för att uppfylla kraven på god kvalitet i den vård- och omsorg som ges.

Inom Stockholms stad saknas ett system som registrerar medarbetarnas utbildningsnivå och det är därför svårt att följa utbildningsnivån på enheterna eftersom medarbetarna byter jobb och slutar då och då och ersätts med nya medarbetare. Det har därför varit svårt att säga exakt hur utbildningsinsatserna påverkat utbildningsnivån på enheterna. Många elever byter arbete efter avslutat USK-utbildning men behåller fortsätter att arbeta i Stockholms stad fast hos en annan arbetsgivare.

Utbildningssatsningen når således Stockholmare även om medarbetaren är kvar på enheten som möjliggjorde utbildningen.

Med anledning av detta har äldreförvaltningen tillsammans med Personalstrategiska avdelningen och stadsdelarna i Farsta och Hässelby inlett ett projekt för att inventera medarbetarnas kompetens och senare registrera den i anslutning till lönesystemet i ett befintligt system vid namn WinLas.

Samtliga vård- och omsorgsmedarbetares betyg har samlats in i berörda stadsdelar och går igenom av erfarna vårdlärare och studie- och yrkesvägledare som har kompetens att bedöma betyg från år 1970 och framåt. Det finns många varianter på utbildningar som

hållits från 1970 till 2015 och nu håller tar projektgruppen fram en matris för betygsklassificering så att chefer i framtiden lätt ska kunna ta fram ett betyg och kunna se om det motsvarar 600 gymnasiepoäng alternativt motsvarar undersköterskekompetens eller USK 2.

De erfarenheter som hittills kommit av projektet är att det tagit mycket tid att ta fram medarbetarnas betyg och att det finns många som inte vet skillnaden på betyg och intyg. Eftersom det har varit så onödigt många varianter av kurser så har det också tagit tid att validera kurserna. Därför är projektet försenat och ett införande av hela systemet kan komma igång för samtliga stadsdelar tidigast 2016.